

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De nuptiis Philologiae et Mercurii - Cod. Ettenheim-Münster 7

Martianus <Capella>

[S.l.], [14. Jahrh.]

Liber secundus

[urn:nbn:de:bsz:31-107516](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-107516)

GV L I E L M I B V D A E I 16
DE CONTEMPTV
RERVM FORTVITA
RVM LIBER SE
CVNDVS.

LAVDERE hic se
monem Draco fra
ter potuiffem, nec
inepte (ut arbitror)
nec præpropere, ni
si me rursus in altū
admiratiōis quidā
æstus stuporīsq; ra
peret, reputantē sci
licet quanto se piaculo scelerēq; obstringe
rent, n̄ quos intellectum & mentem instat
quoddam diuinitatis, & ad fruēdam olim
diuinitatem participandāq; producta ac
procreata, posthabere ijs rebus non pudet,
quæ iure tantū gentium censentur, non etiā
naturæ. Neq; enim uideo qua fronte, qua fi
ducia, qua ratione, quibus ex causis defensi
onem ipsi exorsuri sint ante summū tribu
nal, præsertim in conspectu & corona satel
litij supernatis & infernatis, quod Deo iudi
canti apparere credimus in quæstione capi
tis. Ecquid fortasse præsidij in eo esse confis
Dunt,

DE CONTEMP. RERVM

dunt, si excusanda summa dirāq; igno-
 rantia, summi atq; ultimi supplicij damnatio-
 nem deprecabuntur: Credo (ut est Dei cle-
 mētia in mortales propensa & facilis) non
 nihil id nobis apud Deum ualiturū, præser-
 tim cum Deus muneris sui fecerit, quicquid
 recte ab homine consultitur, ac statuitur in
 summam suæ salutis, fieriq; nequit, ut qui si-
 bi in sese spem salutis esse existimari, non
 crimine quodam se alliget imminuta ma-
 iestatis diuine, usque adeo manca, destituta,
 cassaq; omni suo præsidio natura est homi-
 nis, cui facultatibus lapsæ in reatu primi pa-
 rentis, libera tantū uoluntas relicta est subsi-
 dium salutis in CHRISTI piamento po-
 sitæ. Sed tamen si ueniam sperare ijs lice-
 bit, qui in ueritatis contubernio educati &
 alti, ad ueritatis scita atque responsa, quibus
 sacra scater & exuberat doctrina, quibus sa-
 cratum concionum loca quotidie circum-
 sonant, deniq; quæ nobis sacrosanctis canti-
 cis quotidie inculcantur, auribus & corde
 occalluerūt, quid illis non sperandū esse di-
 cemus, qui abditis in locis, aut longissime
 remotis à sacro contubernio degunt: Iam
 si eos, quos aut casus, aut nascendi conditio
 uel in exteriores insulas, uel in continentes
 abstrusas amandauit, eo nomine execra-
 murac

mur ac despuimus, quod CHRISTVM
 salutis auctore parentemq; non agnoscant,
 nec in fidem eius se cōferant, quæ (malum)
 uecordia est in eo nobismetipsis indulgere
 blandiriq;, quasi ipsam sapiētiā, ipsumq;
 Dei filium coelestium rerum æternarūq;
 potentem & arbitrum, in oculis gestemus
 & feramus? Quid enim hoc eos subleua-
 bit, qui p̄ceptis eius non obtemperant, &
 eius doctrinæ dictōq; audientes se non præ-
 bent: Nos incunabilis doctrinæ salutaris la-
 stati, in sinu & inter ubera recte sentiētis phi-
 losophiæ aliti (quod geminū est instrumen-
 tum ecclesiæ,) cuius auctoritate sanctissima
 de diuinis persuasio nititur, ipsa insuper cō-
 probata elogijs tot iuratisimorum testiū,
 qui non ex prisco ipsi more testandi censen-
 diq;, ita sese arbitrarī, aut ita sibi uideri, sed
 ita esse planè palām cum asseuerarent &
 contenderent. (O magnam, o mirificam,
 o memorabile uim numinis) cupide quo-
 que fecerunt capite, ut caerent, nos in quā
 ea doctrina ueritatis à pueris omnes per æ-
 tates imbuti, quo prætextu eximi tantæ no-
 xæ poterimus diræ detestandæq; ignoran-
 tiæ: Etenim per ipsam Dei filium, per ipsam
 Dei sapiētiā, quid aliud nobis oracula sa-
 piētiæ, tum prisca, tum recentia, tum sic

D 3 gurata,

DE CONTEMP. RERVM

gurata, tum simplicia inculcant, quàm sæcu-
 li, uoluptatis, cupiditatis, captiones, frau-
 des, imposturas, blanditias, circumscriptio-
 nes & illicia, ut uitemus, ut caueamus, ut
 prouideamus, ut auersemur? In tanta au-
 tem turba pestium, qua uita circumfessa est,
 nihil perniciosius esse animaduerti cauillis,
 commentis, & sophismatis cõmunis pru-
 dentia, quæ tanquam iuris humani pru-
 dens, & uitæ commodorum cõsultissima,
 audet ipsa sibi de omnibus ad hominẽ per-
 tinentibus responsitare, eaq; fidenter statu-
 ere, quæ pugnant cum ueritate, quæ q; per
 diametrum opposita sunt doctrinae sacro-
 sanctæ. Quo in errore atq; piaculo licenter
 peruagante in nostro quoq; orbe cœloque
 illustrato doctrina ueraci & germana, quis
 non uider conuiuere & dormire planè,
 quasi que assentiri publicarum excubiarum
 summam, ut fidem Academicam magis,
 quàm ratam & Apostolicam agnoscere e-
 os putes, qui caput ac decus pietatis esse de-
 berent? Quo euenit, ut reptilis ille perdu-
 ellis animorum internicio, diffeminandis
 alijs atque alijs erroribus & uitijs, quasi ue-
 nenis per orbem spargendis, pro arbitrio
 suo graffetur, quibus infectus ac perimbu-
 rus is sensus, qui communis dicitur, synce-
 rum

rum Deicultum iustamq; religionem exu-
it. Cum tamen legis diuinæ capite primo
sanctum sit, hæc totam sibi animam, totam
spirituum sedem, & uitæ deniq; totam offi-
cinam poscere, cum omni animi, mentis,
intellectus intentione. Conferamus nunc
pedem cum ueritate, & uideamus an fieri
possit, ut qui Fortunæ numen aliquod esse
putant, idq; propitium sibi esse maximo
pere cupiunt, non aliquam Forti fortunæ
aram in fano cordis sui erigant & conse-
crent. Atqui huiuscemodi sensu affecti sunt,
qui in rationibus uitæ accepta & expensa
sub nomine Fortunæ censent esse referen-
da, & (ut Plinij uerbis utar) qui utramq;
paginam rationum humanarum putant
eam facere, & hæc est pars hominum ma-
xima, qui quidem aliquo sint numero atq;
honore. Perge porrò si liber, & æstima per-
pense quàm diuersa nunc uita sit à ueritas
ac pietatis uia. Nimirum stuporem hunc
esse durum fatebere hominum, non animæ
aduertentium quantopere & mores, & ritus
à prisca sanctitate degenerarint, aut cum
id satis ipsum per se in oculos non intentos
incurrat, in summa incuria dissolutioq; ne-
glectu spem ueniæ retinentium, imò ue-
to (quod amentia inftar est) susq; deq; fo-

DE CONTEMP. RERV M

re existimantium utro modo defungamur
 hac uita. Quū nero sapientia ueluti sponsa
 sit animi, morosa quidē ipsa atq; fastidiosa,
 nisi animū humanū sese dare sibi bona fide
 senserit, totūmq; in sinū suū amplexūmq;
 effundere, nec brachia ipsa sua pandit uicis-
 sim ad animū retinendū, fouendū, tu-
 endūmq;, nec (ut ita dicam) suauandam se
 indulget, oris que sui fragrantiam inspirat.
 Quid igitur cum æmulā admissam, sibiq;
 ob oculos adductam, tanquam pellicem ui-
 det Fortunæ reuerentiam: quid inquā eam
 cōsulere tum putamus, & statuere de spon-
 salibus, quæ lustrali lauacro contracta sunt?
 Nōne inde euenit, ut cū sponsa ipsa, spon-
 so nuncium remisserit, animus ipse quoq; si
 dei coniugalis oblitus, & abstracte uolupta-
 tis ecstasice q; immemor, suas ipsam sibi de-
 litias habere sinat ingratus, & ad fortuita
 conlectanda diuersum sese conferat: Hunc
 humanæ mentis errorem, qui dicendo ex-
 primere posse confidat, is erit ea fiducia, ut
 Echo quoq; pingendam suscipere sustineat,
 oculisq; hominum repræsentare. O stola-
 lam sapientiæ substrictam undiq; & contra-
 ctam, lacinijsq; carentem, quibus reprehendi
 sari possit, cum sese auertit. O lenē & præ-
 dulcem eius dexteram, sed perindē quoq;
 lubri

Echo pin-
 gendā sus-
 cipere.

subricam. Id adeo sic cognosces, si rem anis
 maduertes quotidianam. Quotus est eni
 quisq; hominū quidem non profligatiss
 mox, quin statim atq; redijt ad sese, seculiq;
 uanilo quas sponfiones aestimauit, fortunæ
 ludos spectauit, dæmonarchæ uafritias, ca
 ptiones, decipulas, aucupia animaduertit
 & perpendit (quæ tamenti astute & solerter
 concinnata sunt, ob oculos tamen ipsa sta
 tim incurfant mentis paulo intentionis.)
 Quotus inquam quin lachrymis præ leti
 tia agnitę ueritatis obortis, primum respice
 re se, deinde sapientiam suspicere & admis
 rari incipiat, eiusq; amorem obseruantiaq;
 amplecti, simul pauore perfundi ac stupore
 ob preteritam hebetudinem: Verum o mi
 sera fors hominum, hæc ipsa sapientię atq;
 stultitię, erroris ac ueritatis spectra, uereq;
 rum effigies, illico ex oculis animi se prorip
 piunt, nisi sedulo cõtueri obstinaueris. Tū
 decedente uisenda illa specie, simulachra
 succedunt fœlicitatis & diuitiarū, coruscant
 tia quidem illa & splendida, sed inania, sed
 mendosa, sed oculis fucum capitalem facti
 tantia, & quibus tamen acies mentiū præ
 stringuntur. Quo fit, ut clarius & perspicu
 cius in mūdi caligine, quàm in monumen
 tis illis sacrosanctis uideamus, quæ duo lus

D 5 mina

DE CONTEMP. RERV M

mina uitæ dirigendę habemus, ad summi
 boni inuestigationem clare præluentia.
 Nam maiore quodam nunc fato, diuinęq;
 exuberante benignitate facefferent illæ ne-
 bulæ, quæ cœli nobis adimunt liberū con-
 titutum, nemo iam utiq; esset etiam hoc fer-
 reo sæculo, qui non aduentitiam istam fœ-
 licitatem contenderet esse meram calami-
 tatem, fortunámq; infortuniū, nemo quin
 cunctas fortis fortunæ copias, suppedita-
 tionémq; illam circumfluentem, non tam
 esse diaticū diceret & instrumentum adipi-
 scendę infra supra ueræ gloriæ atq; immor-
 talitatis, quam esse materiam inertem, e ui-
 sceribus terræ erutam, atq; adeo ex officinis
 Horci (qui à diuitijs ipse utraq; lingua no-
 men habet ominosum & infaustum) ad
 illigandos utique & illaqueandos animos
 comparatam, quã ipse capturam semper in-
 hiat, quo deorsum scilicet quã sursum ma-
 gis uergat aspectus intētiōq; humana, con-
 tra quam natura constitutum est. Huius sit
 quidem materiæ amore mentes humanæ
 capte atq; perditæ, protinus hausto errore
 ab ineunte ætate, utpote tradito deinceps
 per manus posteris à maioribus, fastigium
 suum à natura sublatum & erectū, in ordi-
 nē eò usq; redegerūt animantiū, ut humani
 mores

mores infra generositatē quoq; brutorum
 quorundā se submiserint, tanta est tāq; dira
 affectuum impotentia. Quippe ferē quam
 vis feroces, lustris contentē suis, generis sui
 feris lustra nō inuident in uicinia, societate
 etiā gaudent p' aereq; inuicēq; se stipant. At
 nunc sic sunt mores, ut q̄ cuiq; fortunatissi-
 mo esse cōtigit et copiosissimo, tam magis
 atq; magis fines cupiditatis proferat, solitu-
 dinem circa se faciat, ne uestigiale quidem
 solum in uicino cuiquā esse patiatur. Verū
 esto, ita fert natura iam hominū depraua-
 ta, ita poscit rei faciendæ augendēq; ratio,
 sic est eorum conditio qui patrimonia ista
 ampla architectantur, ut quo latius quisq;
 aream penatiū suorum metatus sit, quoq;
 altius eos extruere cœperit, eō maiora sem-
 per amplioraq; subeant, & præ futurorum
 instantiūq; meditatione præsentia sordeāt,
 hoc enim perpetuum est. Danda his uenta
 forasse, quādo tam pronum est erratum,
 tamq; natura iam degener procliuis in id
 uicium, nec ullum extat exemplū post auo-
 rum proauorūq; memoriam istorū cuius-
 quam, qui conditores gentilitatū esse medi-
 tantur, aut patrimoniorum cumulatoros,
 qui sibi querendi modum sinēq; statue-
 rit. Sit hoc sanē quoq; modo dignū uenia.
 At etiam

22
 22
 22
 22
 22
 22
 22
 22
 22
 22
 22

DE CONTEMP. RERV M

At etiam (ò superi boni) palmare id ipsum esse cœpit in uita ciuili, nedum deprecabile inter eos populos qui unū Deum colūt, & filiū eius Christum, benignæ charitatis auctorem, erogationis suaforem opū redundantium, beatos istos & affluentes à familia abdicantem, certe quidem aditam cœlestis domiciliij aut nullum fore, aut perarduum testificantem hominibus adeo suffaracinatis, sarcinis scilicet obrutis censuū opulentorum. Atqui nulli iam frugi ferè homines existimantur, nisi qui cespitem alium atq; aliū agri finitimi agro suo solerter affodiunt rastellis quæstorijis, sesquipedibus uicinorum in dies ambitum ædium suarum laxius proferentes. Sane uero homines Christiana comitate præditi, ac pie officiosi, qui pro eo ut benigne passim egentibus faciant, uicinos, notos, amicos, & nonnūq̃ cognatos ac gentiles ad auctione coactos, à finibus suis summovent quā longissime queunt, quid aliud quàm auctoritate ipsi ac fiducia legum circumscriptiones factitates? Equidem est ciuilis societatis interest rerum persecutiones non denegari, ne istis quidem qui prædiorum insanas congeries coagmentant malignis quidem commercijs ac rapacibus, sed ciuiler conceptis, nō tamen

tamen arbitror, si ad disquisitionem ipsi hominum pietatis prudentium uocarentur, uincere etiam posse huiuscemodi contractuum actiones in bonum & equum charitate pia suffulsum unquam cōceptas esse, quo iure haud dubie apud Deum disceptabitur, si elogijs Dei diuorūq; credimus. At uentum est (nisi fallor) ad summum impudentiē, cum subsidium causę a summo iure magis quam ab equo bono petitur. Certe nec aurea secula, nec argentea eiuscemodii instituta tulere, excedentēq; ē terris iustitia, & in cœlum remigrante, tum demum iura ciuilia illa auaritię aucupia capturasq; istas pepererunt, speciosos scilicet & amplios pretextus iniquitatis. Hęc enim recte æstimanti uidetur spoliandi alterutrum licentia, ac legitima magis quam iusta frugalitas, obrepisse conuentibus hominū, qui societatem ipsi continent mortalium inter se. Ita quę instituta maiores nostri ingenio præstantes, quasi quasdam ciuitatum compages posteris reliquerant, eorum institutorum traducibus sensim degenerantibus, eōres tandem decidit, ut ex iure & legibus rum prophanis tum sacris & pontificijs, uberem iniuriarum legitimarum messem auaricia sibi commenta sit aut nacta, adeo quicquid

Iura ciuilia taxantur.

DE CONTEMP. RERV M

quicquid felicib⁹ auspicijs coeptū est, id ut
 in deterius uergat natura serē comparatū
 uidemus. Nā uita nostra eō humanior est,
 quo lōgius ac diuersius à brutarū animan-
 tium aut hominū immanium uita recedit,
 & quo accedit propius ad equi boni cultū
 atq; reuerentiā, quod ueluti glutinum est et
 coagmentatio humanę charitatis. Ecquæ
 aut charitatis unciola enasci potest ex hisce
 despoliabilis hominum, nisi auaritia lege
 cohibeatur? His ex moribus olim Licinia
 lex Romæ nata, ad frenādā illam immo-
 dicam & solertem quęstorū cupiditatem,
 in idem tabulæ nouæ ortæ, & Sisachthia
 Solonis iuris ciuilibis conditoris, ut leges nūc
 omittam, pertinentes ad æquationem bo-
 norum. Hæc enim ueluti uenenorum ue-
 nena reperta sunt, ut apud Hebręos annus
 remissionis. Quin uicissitudinem quoq; re-
 ciprocantis rerum ortus interitusq; natura
 constituit, quo magis mortales intellige-
 rent nihil esse tantopere in rebus interitu-
 ris admirandum & expetendum. Id cum
 in inuentis hominum usquequaq; manifes-
 tum est, tum uero quibusdam in rebus mi-
 re accidit. Id quod si in uno docuero, ad
 omnia pertinebit. Ex malis moribus le-
 ges bonas ortas esse aut uant, & uerum
 est. Ecce

est. Ecce tibi rursus mores pessimos optimis ex legibus, ut iam sit in confesso (quod pace dictum uelim ordinis ius reddentis, cuius ea culpa non est) iudicialia fora, quæ iustitiæ sunt officinæ, esse tanquam Apodyteria hominum bonæ fidei magis quam iurisprudentum. O mores, nonne, ut nunc uiuitur, auctore (ut ita dicam) prætoris & uelut arbitro Deo iudiciorum præside, bonam & æquum subinde monumentis sacris commendante, formulati aucupio & cõmundi licentia alienarum rerum interuersiones fiunt non in unam alteramque domum quasi in arces quasdam prædonum legitimorum, unius propemodum urbis agros, pignora, prædiâq; sæpe uidemus auertere. Certe ut sit hoc legitimum & ciuile (id enim non inficior) nec iustum tamen nec æquum est, aut si esse defendis, cedo quemuis arbitrum eorum iuris interpretum, quos inter diuos colimus. Hi mores, hæc instituta cum à iure gentium oriunda sint, ius ipsum gentium & naturale uidentur perimere si exacte considerentur. Quam multa tandem uoraces illæ fauces auaritiæ, iuri naturali exemere & cõmertio populi, quæ promiscui usus esse deberent, quæ multa, quæ uaria eadē auaritia rerum

DE CONTEMP. RERVM

tia rerum pene naturę abstulit: Romano-
 rum inexplibilis cupido imperitandi, cum
 trium orbis summarū partium ornamen-
 tum decusq; corrasisset, in patriam auertit
 laureatas p̄edas, & triumphatas condidit.
 At his rapinis quid aliud quā inundatio-
 nis, incendij, direptionis, ruinę deniq; suę
 materiā cōgessit & aceruauit? Quid enim
 illis opibus inuisitatis publicis ac priuatis fa-
 ctum sit, quid sanorum donarij, quid ba-
 silicarum ornamentis, theatrorum insigni-
 mētis, nullus historicorum ita prodidit, ut
 comparere usquam possint hodie. Finge
 proteruam illam pignorum suorū dispen-
 saticem fortunam, argumentosas rationū
 tabulas olim relaturam ad ratiocinia pro-
 uidentię, prouinciatiū ipsas distinctas, ac p̄
 singulas ætates, quotam tandem eam ex-
 pensorum partem prouidentię approbatu-
 ram putabimus: quotam uirtuti, probita-
 ti, doctrinę, æquitati tulisse antea expen-
 sam, nunc quoq; laturam esse, quotam des-
 niq; ex usu uite, e dignitate hominum, aut
 proportione meritorum: Age porro fac ut
 etiam rationem quandam maleficiorum
 prolatura sit, & perperam improbęq; abla-
 torum. Vtrobi igitur inuentū iri putas ma-
 iorem luculentiorēq; improbitatem, pe-
 tulantiam,

tulantiã, indignitatem: Infœliciora ne hic
 nomina, an illic fœliciora esse censebis? Va-
 trum illis ex tabulis illustrata plura nomina
 in bonã partem, quàm ex his compertum
 iri dices? Num deniq; instituta præclara, &
 uitæ adiuuenta adminiculãq; plura, à for-
 tunæ beneficiarijs prodita, quàm ab ijs esse
 defendes, quoq; illa cõmodis consultũ nun-
 quã bene uoluit? Nisi uero philosophiam
 naturæ æstimatricem, numerorũ, proporti-
 onum, magnitudinũ, dimensionum iudi-
 cem, qbus rebus artes mechanicæ, omnẽq;
 degendæ uitæ instrumentũ continetur, de-
 niq; differendi magistrã, congrui, iusti, ueri
 indagatricem & normã, sine quibus huma-
 nitas in homine non esset, fortuna alum-
 nam esse contendes, eiq; natalem suũ debe-
 re. Equidem contenderim pœnitendã plu-
 ribus olim pudendamq; prosperam, quàm
 aduersam & infestam fortunã fuisse, ac plæ-
 tunq; peius de ijs meritam, quos maximis
 atq; exuberantibus copijs augendos esse sta-
 tuit, quàm quibus uehementer incõmoda-
 re institit ac perficit. Mitto quod nulla eius
 deæ beneficia rata sunt & propria, quando
 in utrãq; partem numen eius anceps esse
 solet, identidẽm q; uersatile, nisi quod inter-
 dum maioribus ipa fatis impulsã, sic aleam
 E suam

DE CONTEMP. RERVM

περιπε-
τιας.

suam moderatur, ut casus non euariant in
 summā eius rei, quam efficere laborat, uo-
 tis etiam quamlibet improbis ampliores
 sint, omnemq; hominū insolentium impu-
 dentiam, arrogantiamq; superent. Inde illa
 historiarū argumenta stupendis rerum in-
 clinationibus, conuersionibusq; intexta, ua-
 rias euentorum species complexis secūmq;
 rapiētib; Peripetias Græci appellant à for-
 tuitis casibus. Quibus in rebus legendis &
 recordandis accidit, non modo mira uarie-
 tate oblectare animū, sed etiam fortunæ ad-
 mirari commenta & solertiam, quæ leuissī-
 mis interdum momentis summam rerum
 molitur huc & illuc, minutisq; cardinibus
 occasionē circumagit & uersat scenam (ut
 ita dicam) mundi, quasi pro arbitrata teme-
 ritatis. Quosq; magis mireris, non serio hæc,
 non certo, non destinato, sed uelut fortui-
 to casitante alea ludibundāq; transigit, usq;
 adeo sui semper similis est improba, etiam
 quum fatis mundi uacat. Ecce tibi ex mul-
 tis ac multorum instar luculentum unum
 exemplum. Nonne summa rerum mun-
 diq; imperium aliquānsper sterit super acie
 nouacula (ut est in prouerbio Græcorum)
 anceps & ambigua in unius hominis prin-
 cipatū, atq; in populi Romani, antequam
 imperi

imperium summū Augustus in se uno stabilivit: At in eam rerum nouationem (struendi immortales) quot, quātos, quā multos ludos fortuna sibi hominibusq; edidit, cum pro amplissimo quodam theatro, ludorumq; instrumēto exuberāte, imperij fines copiasq; haberet latissime patētis: Ac ne gratuitam illam rerū tantarum inclinationem ederet aut incruentā, nobile par primum Cæsarem & Pompeiū duos alumnos suos, Senatūq; ipsum & imperiū commisit, deinde Octauium & Antoniū cum Bruto & Cassio tyrannicidis. Tum ut uarietate maiore spectacula distingueret, scelera proscriptionis, ac Triumuiratus proteruissimū nefas interposuit. Mitto Marianas Syllanasq; partes, mitto sanguinariam illam ac congruam nefarij certaminis prolesionē. Ecce autem cum peractos ludos esse credentes, instauratiū spectaculum inauditūq; adiectū, Octauij & Antoniij partes diremptæ, atque inter sese collisæ, tum indignitatis corollarium Cleopatræ accessio, Aegyptiæq; scenæ apparatus inusitatus atq; incredibilis. Hoc ultimum fortuna cum hilaritate, festum, bacchanale, comicum, & (ut ipse aiebat Antonius) inimitabile primum edidisset, ad extremum uelut uersatili scenæ, calante

E 2 imitate,

DE CONTEMP. RERVM

mitate, luctu, comploratione, exitu tragico,
 uecordi que catastrophe clulit. Ita sub alma
 ſua altrice ornatriceq; Fortuna ueluti ſub la-
 niſta, beatiffimi illi uiri & fortunatiſſimi,
 quū diu ac multum uarijs orcheſtræ, ordi-
 num, cuneorum ſtudijs caſibusq; ambiguis
 depugnauiffent, omnes ad unum, præter
 Octauium extremo caſu in ruinam præcipi-
 tem acti ſunt. En tibi Fortunæ fidem, en al-
 me nutriticis indulgentiã, & quiſquam men-
 tis cõpos, humanarũq; rerũ prudens, au-
 det rebus ſecundis plaudere aut gratulari.
 Verũ enim hæc & huiuſcemodi, quæ gran-
 dia fata, maiorãq; dicuntur, ita in Fortunæ
 temeritate & in cœleſtibus Apoteleſmatis ſi-
 ta eſſe cenſeo, ut tamẽ in iſtis moderamen-
 ſummum, alex q; precipitis habenas teneat
 prouidẽtia, cuius placitis ac decretis omnia
 ab ipſa creata, ut ſubſeruiant, neceſſe eſt.
 Quid igitur (inquis) hos rerum euentus
 uarietateſq; hæſiſſe in genituris Cæſaris &
 Pompeij, omniumq; ſupradictorum cen-
 ſes? Ego uero uel in eorum genituris illam
 rerum nouationem extiſſe, uel in ortu Im-
 perij Romani, & tanquam in natalitio ſy-
 dere genij urbis Romæ, ſed ita, ut fata quæ
 in thematibus naſcentium impreſſa ſunt,
 uel imagines ſunt & ſimulacra, uel notę, uel
 ueſti

FO
 ueſtig
 ſex um
 ue, ar ſi
 indices
 gute pe
 bus &
 quã eſſ
 ingen
 hende
 rema
 niginer
 rum po
 ceſſitate
 cantur)
 conceſſe
 placitis p
 tus quof
 manis a
 monis a
 innalci, u
 genia ad
 dãſq; uel
 ſonum eſt
 ſatis ſine ex
 pora anim
 neceſſitas es
 ue exiſtens,
 inoq; hun

uestigia earū rerum, quas Deus mundi opifex iam inde à principio statuit & destinavit, ut sint sydera, tanquam tabulę quędam indices consultorum providentię. Hic si rogare pergas, quid de Genethliacis auctoribus & Apotelesmaticis sentiā, negabo quęquā esse, opinione mea, qui humano suōq; ingenio harū rerum significationes deprehendere exacte possit, posterisq; inde theorēmata tradere scientifica. Nec uero cęli uertiginem, ex eāq; multiplices stellarum uagarum posituras existentes & emergentes, necessitatem effectūū (quę Apotelesmata uocantur) secum ferre atq; agere, tam libens concesserim, quā esse euentus indices in placitis providentię positi. At uero impetus quosdam & igniculos in moribus humanis atq; aptitudines inde cieri, rursusque motus ægros, inertias, torpores, remorasq; innasci, unde uel prona fiunt hominum ingenia ad actiones capeffendas, absolueffasq; uel ab iisdem abhorrentia, haud absolum esse à ratione censeo, cum alioqui satis sint explorati planetarū effectus in corpora animantiū. Vtrum autē fixa euentus necessitas ex placitis præsciisq; providentię existens, uim afferat, nec ne consilio arbitriūq; humano, eorum est differere ac sta-

E 3 tuere,

Genethliacorum iudicia proferuntur.

ἄποτελεσματα;

DE CONTEMP. RERVM

enere, qui de ratiōe diuinæ potestatis disputant futura præscientis, præscitãq; destinãtis nullo inerrimento liberi arbitrij. Hæc enim & alia humano captu maiora, mihi non magnopere uidentur inquirenda, cum certum sit intellectus humani ad actus per multos prouidentia percipiendos perhibet esse aciem ac caligantem. Nec id mirum, cum etiam ad cognitionem rerum naturalium, ingenium nostrum in multis cædat natura uarietari. Abundẽq; esse censo si mens humana sese noscitant, non ultra crepidam (ut aiunt) uniuersitatis iudicer, duntaxat cum fiducia, sed de cœlestibus uerecunde philosophemur ipsi & cæte, ne si animus (ut est natura uolucris) sublimem sese rapi sensim sinat, in cœlumq; subuehi insolenti contẽplatione & erraticâ, longius ac latius mox expatietur toto cœlo pererrãdo, ut est in prouerbio. Sic enim fiunt animi ueluti erronei & expatiatores, cum se auræ blandienti rapiendos permittunt, & ferendos, uanitati utiq; ipsi professionum assensum accommodantes, & quibusdam simulacris ueritatis seducti atque perlecti. Quod uidens forasse Socrates inter primos sapientum cõmendatus, Philosophiam è cœlo in terram deuocasse dicitur ad
consti

constituendos mores hominum publicè
 & priuatim. Mihi uero casuum uarietatem
 æstimanti uideretur genius quidam stygius
 deterrimi ordinis, tartarei principis emissus
 rursus, euctus aleæ moderati ratione quadam
 stolidi ac turbida, quæ non nisi notha qua
 dam notiõe spuriaq; animo concipi possit
 & intelligi. Quod perindè est ipsum, atq; si
 reseræ casus sua quadam ratione ferri dixe
 rim atq; agi, cum nec stas ipsi nec certas ui
 ces habeant. Siquidem illic experientia do
 cemur, in re quoquo uersus ancipiti, esse ta
 men aliquid uicissitudinis reciprocatioem
 fermè constitutam habentis, uicissimq; se
 rè colludentis aleatores exhaustos uideas
 & copiosos. Quid ita? nimirum desulto
 rio numine Fortunæ nunc in hunc nunc in
 illum uicissim decumbente. Et uim esse
 quandam occultam casitantis aleæ impul
 tricem oportet, aut cohibitrice, quæ ca
 sus suapte natura incertissimos à ratione q
 alienos, ratione quadam irrationabili mo
 deretur & regat. Hunc ipsum genium res
 rum fortuitarū euenta ratione penè eadem
 moderantem (quatenus quidem per pro
 uidentia patientiam licet) ignorantia hu
 manæ obrepisse quondā existimo, ac sub
 Fortis fortunæ nomine in deorū sese nume

DE CONTEMP. RERVM

rum honorémq; adoptasse. Qui cū se præ-
 sidem potentémq; earū rerum fecisset, quæ
 vulgi opinione pertinere maxime uideban-
 tur ad beatē uiuendum, opinionem diuini-
 tatis actutū tam pertinacem collegit, ut deo-
 rum simulacris ac delubris euerfis, eorūmq;
 cultu ex hominū mente absterfo, nūc tamē
 numinis penē uice habeatur à multis, arro-
 gētq; sibi opinionem auctoritatēq; prou-
 dentia. Ac cū multi quidē sint in uita obij-
 ces ueritatis perspicienda, tum uero huius
 deæ præstigiæ tantā stuporis caliginem ob-
 oculos mentis offundunt, ut hominū iudi-
 cia plarūq; hallucinentur in arbitrato ope-
 rum, quæ ab eius officinis exeūt, quibus ab
 ipsis uidemus sæpe homines antea squalli-
 dos, sordidos, egēteis sesquianno ita perpo-
 litos in mediū prodire, ut splendore & lauti-
 cia cultus atq; cōiuctus, eorūq; comite aucto-
 ritate atq; existimatiōe, elegātissimū quēmq;
 optimatum superent antiquæ frugalitatis.
 Nunc si altrinsecus statuas, quæ sinistram in
 partem ab eadem designantur summa in-
 dignitate, ad deletionem usq; (propè dixerim)
 uirtutis, bonorūmq; & grauium deie-
 ctionem, nihil utique fiet propius, quàm ut
 uultuosè ac subacerbè mirere cōnientiam
 prouidentia in tanta improbitate, Adrausti-
 amq;

amq; illam præuaricationis summiffim
 infimules, cuius (ut antiquari placuit) mu- *Adrastie*
 nus est urnam mouendi apud superos, cū *munus.*
 res ad summū euaserūt indignitatis. Quod
 si uiciffim cogites institorem illum repræ-
 sentatę foelicitatis genium, tyrannum arcis
 stygię, eundem etiam esse æternę diręq; ca-
 lamitatis conciliatorem, tute protinus con-
 tractam illam frontę, tristitięq; nubilo ob-
 ductam, subeunte animi æquitate differe-
 naueris, atq; in ueritatis agnitione acquie-
 ueris, errorisq; dignotione, iucunda quidę
 ipsa & spei te bonę implente. Nam quo
 tandem mihi bonorum istam redundan-
 tiam: neq; enim tantum instrumentū no-
 bis opus est, neq; cōmodum quidem for-
 tasse ad uitā ex sententia animi nostri agen-
 dā. At multa desyderamus, quis negat, nū
 quis est tandem qui nullo deficiatur omni-
 no: sed utrum animi recte instituti esse cen-
 ses omnia poscere quę desiderat: Quod si
 ea tantum mihi poscis quę necessaria sunt
 & magnopere conducentia, uide ne iam
 mensurā impleuerit providentia, & quod
 desyderare me cēses, auctariū sit plane iusti
 census, & eius quod satis est additamentū.
 Sin etiam quę sunt quoquo modo com-
 moda, uide utius æquūq; postules, qui
 E 5 immens

DE CONTEMP. RERVM

immensum quid animo cōplectare, à Chri-
 stōq; delicias expetas, qui nec sibi peperit,
 nec affectis iuratisissimis. Proinde sinamus
 providentiam uti suo arbitrato, nec aures
 eius tantopere fatigemus ob earum rerum
 desiderium quæ inter bona malāq; ambis-
 guæ sunt. Desinamus queri ob ea nobis
 uel negata uel ablata, quorum iacturam
 pro nihilo semper duxerunt animæ illæ
 beatæ, quas Deus in supplementum legere
 constituit legionum supernarum. Tamen si
 quis scit an hæc rerum aduersarum confis-
 satio, pars sit animaduersionum diuina-
 rum, quarum semuiciæ singulæ represen-
 tate, et uel æquo animo uel certe obsequen-
 tulo exceptæ, expungere totidem talenta
 multæ grauioris possunt ijs qui inter æra-
 rios apud Deum relati sunt: Mihi autem ui-
 detur planus ille reptilis rerum contingen-
 tium euentis ita se immiscere, ut solet ex ful-
 minis delapsantis impetu ansam sibi attri-
 pere ad perpetranda maleficia, interdum
 tam ludibunde, ut plausum atq; risum præ-
 stigarum captare uideatur, cum interim
 ad necem usq; presentissimā grassari per lu-
 dibrii speciem terribissimus genius non du-
 baret ecclesiastici fani depeculator. Hinc he-
 sitantia interdum, hinc stupor, hinc labans
 persuasio,

persuasio, cum mēs nostra rationem inire
 nequit earum quas casuum uarietas
 quotidie nobis edit. Verū & ratione & ex-
 perimento cognitum penēq; perspectū hab-
 bemus, licentiotem illam petulantiam sub-
 stantiarum profligatissimarum, ijs locis sac-
 culisq; ualescere maxime, ex quibus inno-
 centia fide subnixā abscessit lōgissime, eius
 enim rei exempla comperi mirifica, idone-
 is documentis testimonijsq; confirmata.
 Quamquam quid nos tandem uetat existi-
 mare quādam fulmine tum ferri corpora
 & necari, cum animorū interest e corpore
 eos migrare, teterrimōq; hosti nihil iuris
 esse in animum, cuius ipse domiciliū per-
 urit? Quid qui intemperijs aguntur præ-
 cipites & feruntur, à furijsq; illis stygijs di-
 uexantur & manijs, nonne manifestam
 causam habent oculisq; subiectam? Qui-
 bus uelut è locis argumenta ducere nobis
 licet ad suspectanda metuēdāq; hostis tā so-
 leris q; infesti machinamēta, q; rōnē huma-
 nā, q̄si arcē ani expugnare puigilibus insidi-
 is disturbarēq; conat, indēq; cōstantis psua-
 sionis de diuinis rebus & æternis præsi-
 diū deducere. Huic quietis hūanæ sollicitatori
 acroama nullū iucundius est quā hominis
 queritatio immodica et mētis impos, fren-
 dentis

PRVM

clare, a Chri
 bi pepercit,
 de linamus
 , nec aures
 rum rerum
 lāq; ambie
 ob ea nobis
 in uadum
 anima: illa
 rum legere
 n. Tameſi
 m conſi
 m diuinā
 , reſpiciet
 obſequen
 m calenta
 inter rera
 ni auctem ui
 conuincen
 ſolera fal
 ſi ſibi arti
 incedum
 ſam præ
 inuenim
 ſari per lo
 non duc
 Finchez
 in clabans
 perſuaſio

DE CONTEMP. RERVM

dentis atq; frementis ob fortunæ iniquitatem, nullum spectaculum gratius atq; oblectabilius, quàm hominem spectare ita conflantem in impatientia, ut & rationis frenos commordeat in compositæ, & Dei reuerentiam exuat. Quippe qui uideat & gaudeat conatus suos procedere, & ueluti triumphet exultatione ob rationem animo uirili excussam aut extortam. Nihil uero in inuidiâ ille conditor ac parens tam homini inuidet, quàm summi boni spem adipiscendi facultate sua instructam, diuinæ indulgentiæ adminiculis erectam, quas gratias uocamus, quàm sibi sciri ita esse præcisam, ut ne ad oprandum quidem inducere possit animum perditissimum. Itaq; æstimemus quàm deploratâ sit sortis ita undiq; circumuentum esse abrupto uecordiæ & desperationis, ut omneis in exitium trahere ac rapere secum quisquam malit, quàm cùm omnibus seruari. Ex eo deinde expédamus insanitatem hostis, & maleuolentiam, tot nocendi artibus succinctam, & ad internitionem generis humani instinctâ iam inde à primordijs rerum. Statuamus igitur id quod omnino debemus, rationem atq; noxam illam Stygiam, quasi par unū haud inique comparatum ac cõmissum, à Deo prouidens

FORTVITATVM LIB. II. 39

prouidentiaq; utriusq; conditice spectari,
 & audeamus postea conqueri, aut queri-
 bunde meminisse rerum minus secunda-
 rum. Proinde quodnam opere precium ex
 labore sperandum relinquetur, si aduersa-
 rius me transmissio ad alios impetum suū
 conferat, ut in fraudem tandē incidam præ-
 mij non emeriti. At uero summi boni que-
 rendi consecrandiq; uoluntatem non na-
 tura atq; ingenium sensuum, sed animus
 ratione adminiculatus nobis conciliare po-
 test, etiamsi igniculos ipsa natura dedit sen-
 sibus quibus anima incēditur ad salutis in-
 quisitionem. Nam ijs ipsis igniculis sensus
 utuntur plerumq; absurde & præpostere.
 Siquidem cum eos uelut stimulos natura
 unicuiq; animanti ingenuisset ad summū
 bonum expetendum generis cuiusq; suū,
 in brutis ipsa tenorem suum non temere
 abrumpit, in genere humano non item ser-
 uat inoffensum ingenium, sibiq; semper si-
 milem impetum ad id bonū uestigandū et
 persequendū. Etenim difficilior id fuit ser-
 uari pertinaciter in hoc animali gemino, id
 est in homine. Qui tamen si ipse communi
 animantium sorte singularis nascatur, ta-
 men ætate procedente euadit in geminos,
 nisi (quod raro fit) natura in eo aberrauerit, &

RERV

una iniquitate
 rius atq; oble
 are in confus
 rationis fre
 e, & Deires
 deat & gau
 & ueluti cri
 nem animo
 Nihil uero in
 ram homini
 n adipiscen
 una indul
 quas gratias
 eciam, ur
 cere possit
 estimemus
 q; circum
 e & despera
 ahare acti
 a cū omni
 damus im
 ziam, cor
 ad inetrat
 iam in
 us igitur
 onem atq;
 unū haud
 m, à Deo
 prouiden

DE CONTEMP. RERVM

rit, & alter est intestinus, alter externus homo, in una eadēq; rōne formali & substantia. Quo fit ut cum eorū uterq; imperiū sibi uendiceret & magistratū in administratione uitæ, rara quies ipsa in uita esse possit ac tranquillitas. Nam ille intestinus & abstrusus, ut est ipse placidi pacatq; ingenij, finibus suis contentus, naturæ quōq; suæ congruenter uiuere cupit, nihilq; externum in uita maximopere stipulatur, ut qui omnes suas spes in diem fati contulerit, idq; demum acri intentione spectet, ad quod fruentum natum esse se suapte natura sentit ac procreatum, nisi si ei stupor aliunde accidat. Contra hic exterior ingenio est leui, stolido, improuido, & ad omnem crepitu auramq; uel spei uel metuculi cōsternabili. Quare omnia fermè sua munia incōdite, tultuose, metuculose, turbide, & rursus gestienter, elate, ferociter, inaniq; cum fiducia obire solet, prout scilicet lætus aut tristis casus obtrigit, unde pendere se arbitrat. Huiusmodi naturæ non nescius sceleratus ille Horci satelles, humani status euersor atque peruersor, iam inde ab orbe cōdito contendit omni studio atq; uigilantia, ut contra q̄ fert natura ac decorum, exterioris hominis sit imperium. Qui cū senatus ipse sui sententias

tentias exquirat, rationem principem consilij esse non sinit, ipsam etiam saepe non rogat sententiam in tumultuarijs et praecipitis consultijs, aut à cupiditate & libidine expressis. Quin & ille idem tum primae noxae parrator, tum naturae labefactor, pervertendi sensuum animorumque artifex, non modo stimulos acres contumaciae & peruiciae exteriori homini ingerit, qui minus rationi moderati aut adhortanti auscultet & audiens dicto sit, sed etiam interiore illum plerumque ita demulcet ac circumuenit, et cum hoc exteriori reuocat in gratiam intempestiuam & conciliat, ut de iure ipse suo decedat per ignauiam, ac maiestatis suae fasces submittat collegae prociacitati. O facinus indignum humanae naturae fastigio, hominem externum qui non alijs placitis ducitur quam irae, furoris germanae, ac cupiditatis caecae & praecipitis, imperium abrogare homini intus condito, atque in se de primaria à natura collocato, qui & auspicijs ipse maioribus creatus est, et ad exemplar diuinum mirifice adubratus: atque in hominum consultijs mentem et rationem, quae naturae coelestis participes sunt, sensuum temeritatis affinijs prerogatiuam sequi. Haec prima mali labes, hoc primordium malorum, hic fons omnium uitae calamitarum,

ut ex

DE CONTEMP. RERV M

ut ex historia primordiali nouimus . Nam cum ex ijs quæ dicere orsus sum, liqueat omnem hominem ueluti Cecropem quendam esse (hūc enim antiquitas ipsum haud temeraria de causa fabulata est bipartita corporis cōstitutione fuisse, ita ut supra umbilicum uir, infra fœmina esset) primi utiq; parentis culpa, qui fœminæ consilio arbitrium suum credidit ac permisit, naturæ humanæ maiestas admodum imminuta est, & uelut oblæsa hominis constitutio, quo tempore scilicet (heu miseram mortalium conditionem) iussus homo faceffere à diuino conspectu, mihi uideretur uelut extorris factus esse à ueritatis & sapientiæ contubernio, in dēq; tanquam ex continenti constantiæ & rationis, in insulā quandam deportatus, id genus monstris, portētis, ac ludibrijs scatētem, quæ à fortuna ipsa agi, ferri, uersari in fra supra conspiciamus, ut est in prouerbio, ac pro summi boni pignoribus falso duci atq; haberi . In hoc porrò exilio animus iusta libertate mulctatus, in mancipatum iniquum fœdumq; addictus est imperiosæ illius turbæ atque tumultuosæ, qui sensus appellantur, quibus prefectus unus datus est natura, quasiq; iuridicus, quē uocant sensuum principatum, iudicem scilicet

ipsum

ipsum & arbitratorē earum operarū, quas
 sensus uite nauant. Hic ipse autē seu hallucina-
 tione propria, seu fallaci sensuū renuncia-
 tione (utpotē quorū ipse opera, tanquam
 emissariorum utitur ad explorandas quali-
 tates, formas, magnitudines, & pondera
 momentaq; rerum) perperam sēpe ipsis de
 rebus pronunciat. Cumq; sensorijs utatur
 corporis, ut instrumētis, necesse est utiq; ut
 cum corpore quoq; afficiatur ipse. At tiero
 affectus sensuū principatus qualitatibus ins-
 trumentorū, partem quoq; animi multo se-
 digniorem fastigiūq; maioris, hoc est men-
 tem & intellectū, familiaritate ac uicinia ita
 inficit, atq; adeo erroris contagione afficit,
 ut litem etiā ipsa suam faciat iisdem de re-
 bus perperam iudicando. Hanc partē Græ-
 corū doctissimi τὸ ηγεμονικόν uocant, *τὸ ηγεμονικόν*
 quos Cicero imitatus est, principatum apel-
 lans. Vitiū uero naturæ nostræ oblati statim
 à primordijs rerum, cum luculenta sunt ue-
 stigia permulta, tum etiā illud, quod tam
 obnoxia conditione uiuimus multiplica-
 tis in infinitum ærumnis. Nam quid tam si-
 mile seruitutis est, quàm hominē naturali
 iure stare nescium affectibus, tanquā domi-
 nis iniquis addictum esse diuina sententia,
 atq; ob noxam præscam datum. *Duci autē*
 F. animū,

ERM
 us. Nam
 liqueat
 em quen
 um haud
 bipartita
 supra um
 nini utiq;
 lilio abis
 natura ha
 minuta est,
 tio, quo
 orsalium
 tere adis
 te extor
 e conus
 enti con
 adam de
 etis, ac la
 la agi, se
 , ut est in
 gnibus
 rō exilio
 in manci
 s est im
 ose, qui
 us unus
 , quē uo
 m scilicet
 ipsum

DE CONTEMP. RERVM

Anima in
gressus in
corpus
huma-

animū, ut mancipiū ab affectibus, atq; in
diuersa, interq; se pugnancia distrahi, nunc
transuersum rapi, nunc præcipitem qua-
si que collo obrorro, quid aliud est tandem,
quàm intemperijs, manijs, atque furijs a-
gi: Quarum rerum aspectus speciem haud
dissimilem præbet inferorum supplicij, ijs
quidem certè, qui ualent mentis perspicaci-
tate, ut non absurde antiqui nonnulli, tan-
quam inferorū descensum esse censuerint,
animæ ingressum in corpus sic obnoxiiū,
quâquam ipsi decepti tanta similitudinum
competentia, quod memoriæ proditiū acce-
perant de inferis & fama peruulgarū, com-
menticiū & alioqui uanitatis plenū esse cre-
derent. Iam uero addictæ mentis, & ueluti
mancipio datæ sensibus, quodnam esse po-
test uestigiū luculentius, quàm quod mens
ipsa nunquā, nisi excessu rapta sit, ita apud
sele potest esse, omneisq; suas partes sui iu-
ris facere & continere in officio, quin huc il-
lucq; uagæ ac palabundæ serantur, ipsa eti-
am rapiatur erraticis affectibus, ac sibi ui-
uens (ut aiunt) uidentiq; auferatur: Certe
cum sæpe ingemiscens raptaū sui ueluti qui-
ratur, eam sensibus & affectibus indignè
ancillantè nullus asserit in libertatem: Ne-
que enim intentio ita sese abstrudere potest
in pene

in penetralia domicilij sui, nec ratio cancel-
 lis obvallare liberi arbitrij, quodamq; (ut
 ita dicā) cingere indagine obfirmatæ con-
 tentionis, ut non per aliquam rimam irres-
 pant commentanti aliæ atq; aliæ species no-
 tionū, quæ negocia multa exhibeant trans-
 quillitati. Id adeo interdum, ut mens ipsa,
 uelut immemor sui, commentationis quæ
 oblita, cui incumbere obstinauerat, refractis
 intentionis clavis euolet in uastū quendam
 immensūque campum, curarūq;
 immaniū plenum cogitationūque euani-
 darum, quibuscum fortassè antea nimium
 consuevit. Id quod uitare cupientes san-
 ctæ quædam ac puræ mentes mysticis spon-
 salibus DEO pactæ, ita sese dedere con-
 tēplationi solent, sensūsque corporeos uin-
 culis quibusdam astringere attentionis &
 cautionis, ut eos in potestate ferè habeant.
 Quos, si licentius ipsæ euagari ac lusitare ex-
 patiendo sinerent, nimirū idē eis, quod uul-
 go hominū eueniret, ut curiosis sensibus in-
 spectare arbitrariq; insisterent, quæ nihil ad
 rem pertinent. Id cum tibi mihiq; non pro-
 num sit, qui in publicum sæpè prodeun-
 tes inuicti multa circūspicimus intentionis
 auocamenta, secunda fortassè cautione &
 subsidiaria prospicere nobis poterimus,
 F a. Hæarū

DE CONTEMP. RERVM

si earum notionū, quæ per meatus illos ser-
forios animū subire solent, ut quæq; recora-
datione maxime digna erit, ita eius infor-
mationem quàmprimū intus imprimen-
dam, incidendamq; curabimus, ne si per-
mentis tantū superficiem ductæ sint & le-
uiter illicitæ, inanium incōmodarūmq; ima-
ginū turba assidue irumpere, elui tandem
possint & interlini. Id autem, ut assequa-
mur nisi cupidè, accuratè, anxie fecerimus,
nimitum (ut est humanæ mentis status na-
tura constitutus) fieri uix potest, quin re-
rum sæculariū ludibundæ imagines, men-
tis intentionem, quæ rerum cœlestium salu-
briūmq; cōmentationi uacare debet, & tan-
quam feriari, ludificatione primum circu-
latoria auocent atque distineant, tantisper
dum obrepat obliuio institutæ animaduer-
sionis, tum subindè oblitam mentem ad
se se demirandas perliciant & consecretas
usq; in perniciem. Id quod cognitu cuius
promptū est, qui paulo attentius animad-
uertendū duxerit. Nam quid causæ esse di-
cas, cur cōmunis sensus in uniuersum, com-
munisq; adeo prudentia, fœlicitatem perse-
quens, ac circa summi boni inquisitionē sat-
agens, non modo actuosè, impigrè, & accu-
ratè, sed etiam tumultuariè, anxie, anhelan-
tè,

bundè, nusquã assequi potest, quod nullo
 non loco uel tẽpore conlectandũ suscepit.
Cum interim miseri ac mente capti morra-
 les irri laboris sensu adduci nequeant erro-
 rem, ut agnoscant, quoad corpore iam fati-
 scente animus emicare foras cogitur, è con-
 ceptaculõq; suo prosilire infracto iam tot æ-
 rûnis & exhausto. Supersedeamus hic pau-
 lisper disputatione instituta, & æstimemus
 taciti, qui sit sensus animi cassum iam uitæ
 domicilium derelipientis, eum ne comi-
 tentur illa studia rerum fluxarum, quæ tot
 tam eius uitam sibi uendicauere, an exui-
 is excussis corporeis aduenticijsq; nudus,
 inops, destitutus, solitarius, emigret, ubi
 earum rerum nullus est usus, quibus ipse
 rebus cumulandis fœlicitatis diuersorium
 architectari sedemens existimabat. Proh Di-
 ui immortales, esset ne hæc hominũ pruden-
 tia, in sania manifesta unicuiq; nostrum, si
 non ipsi educati in erroris incunabilis, per
 ætatum gradus proficeremus, & progredes-
 remur in errores deinceps alios atq; alios.
 At hoc uitæ institutũ non modo ciuili iu-
 re, sed etiam genium stabilitum est & au-
 ctum. En humanæ prudẽtiæ columen atq;
 decus, quam stulticiã meram elogia sacro-
 sancta merito esse restantur, quibus ab ipsis
 F 3 ueram

DE CONTEMP. RERVM

ueram proditam esse sapientiam mortalibus, in confesso est. Proindè (ut dicere cœperam) huiuscemodi naturæ fortem naturam hominem, ac suoptè ingenio miserum, ad arduam etiã uitam atq; calamitosam perlectat disciplina sæculi, lacte prauarum opinionũ à puero statim nutricans, & subindè per ætatẽ aliam atq; aliam imbuens erroribus ætatĩ cuiq; consentaneis. Aduersus quẽ errorem Philosophia existens, genus humanũ uindicare ab hac ueniendi conditione contendit stulticiæ sensibusq; m̃cipata, animũq; sibi natalibusq; restituere. Quæ cum ipsa promittere maiora institisset, quàm pro captu mortalitatis, ad uaniloquentiã tandem euasit, duntaxat in ea parte, quæ ad mores humanos constituendos se erexerat, ad bonorũq; fines & malorũ inuestigãdos. Sic enim necesse fuit ijs accidere philosophis, qui ueritatẽ & sapientiã (quæ in ultimo ab orbe terrarũ loco domiciliũ habent) è latebris naturæ ceterioris eruisse se insolenter, magnõq; cum fastu ferebant. Caput uero malorum ab illo uersipelli instinctore ortum est primæ noxiæ suafore, qui inexpiabile odiũ iam inde ab æuo condito generi humano indixit, quod quod id creatũ uidebat, ut in caducam uacantemq;

remq; possessionem supernarū sedium mit-
 teretur, ex qua deiectus erat. Fraudī enim ca-
 pitali fuit homini, ad posteros etiā in omne
 æuum proditæ, quod illo suafore superio-
 rem ipse sui partem inferiori submisisset.
 Cæterū mundi Deus opifex, mundiq; indig-
 enarū, cum tantū dispendium sarcire uel-
 let naturæ imminutæ, ignominiaq; exime-
 re amplissimū ordinē animalīū, ob incuna-
 bula sua conspurcata, de decoratāq; primor-
 dia uitæ contractæ, filiū suum unīcū in ean-
 dem secū æternitatē, essentiā, potentiā, maie-
 statem cooptarū (o rem mirandā, memora-
 bilē, ac prædicandā) hominē fieri iussit, eaq;
 de causa superne delapsū generis hūani
 uadem esse uoluit, capitalisq; supplicij nicti-
 mam piaculatē. Ita humanæ naturæ decus
 naturā ipsam humanā imminutā & oblæ-
 sam in integrum restituit, quod quidem ad
 spem pertinet, ac facultatem summi boni
 adipiscendi. Via item ad ueritatē, germa-
 nāmq; fœlicitatē ferentis non modo præ-
 monstrator, sed etiam dux fuit ac præitor.
 Hæc uia cum dubio procul aspera sit & an-
 gusta, ut nonnullis placet, etiam retrica &
 ardua, parum mihi hodie trita uideretur, pro-
 culcatāq; uestigijs hominū fortunatorum,
 qui numerosos secum clientū rapiunt, ues-

D CONTE EMP. RERVM

xantq; comitatus. In eadē (nisi fallor) ipsam
 nec uia fert regia, nec militaris, nec quā uehi-
 cularē curulēmq; appellant. Nam ut ea ire,
 ambularēq; ius est unicuiq; sacrorū non ex
 orti, ita uix est, ut in ipsa pensili molliq; ues-
 stemur gestatorio, aut actū habeamus for-
 tunarū redundantū, cum tot impedinen-
 tis, & magnā ista laxitatem poscunt, maio-
 remq;, quā facile admittat semita inno-
 centie, in quā ueritatis ac simplicitatis uia de-
 sinit, quā ille nobis praeiuit, cuius omnis
 actio nostra est, haud dubiē ad diuina insti-
 tutio. Hac ipsa certē uiatores ducis ipsius es-
 uestigio sequaces, qui primus eam sequit, &
 rumnas suas & sarcinas mulis (ut dicitur)
 Marianis conuexere, & isti (si diuis placet)
 in patriam, ad bonorū finem, ad foelicitatis
 cumulū illā curuli uia iturū esse & peruen-
 turum cum copijs, cum fortunis, cum fortu-
 nae blandimētis ridibundi dicitant & con-
 fidunt. Quod si ille instituēdae uiae auctor,
 salutis conlectandae suator, index bonorū
 malorūmq; finiū, uiam nobis necessitatis
 partim, partim consilij atque utilitatis prae-
 monstrauit, tractū etiam eius, ut porrigitur
 quoquouerlus orbis iussorij suatorijq;
 circūduxit, quid causae est, quin scientes pru-
 dentēsq; sese perditū eant, ij qui hanc uiam
 ineun

ineuntes, diuericula interim & obiter que
 ritant amoenitatis: & ut in fortunæ diuers
 forijs manserint, orbitas supergressi priscae
 iustæq; disciplinæ uestigijs impressas, lon
 ge expariantur & late, securi utiq; ipsi quo
 radem euasura sit digressio ab instituta uia:
 Nisi uero, ut nunc est uita, nõ passim sequi
 mur cornos, ut inquit ille, securi, quo pes fe
 rat, atq; ex tẽpore uiuimus. Age, est ne quis
 quã mentis compos, qui fidem eorũ uolu
 minũ audeat labefactare, quæ in fanis quo
 tidie dum sacris sacerdotes operantur, dum
 res diuinæ, dum precationes fiunt, ad incul
 candã nobis ueritatẽ legũtur & cantantur.
 Nemo, ut opinor. Quid: in ijs ipsis uolu
 minibus, est ne eius uia Hodeporicum in
 æuum consecratum: Sanè quidem, inquis. Ἡδοίπορος
κόρυ.
 Atqui, si diuinis illis elogijs auscultamus, sta
 tim atq; orbitas illas quispiã transiit, in di
 uortium incurrit salutis & exitij. Finge igitur
 te Herculem illũ esse Prodicum antiquorũ mo
 numeris celebratũ, in binio hærentẽ, utram
 tandẽ uiam capeffas, ærumq; an fortunæ:
 Hic locus est partis ubi se uia findit in am
 bas. Putato me si mauis, illum esse Hercu
 lem, Fortunãq; mecũ in gratiam redeun
 tem, sinũ illum mihi luculentũ bonorum
 ostentare, atq; excussuram esse in me prodi
 F 5 nus, si

DE CONTEMP. RERV M

nus si colere eam uelim, & sequi fidem ipsi
us, num si hic te utar auctore, eā statim con
ditionem accepturus sim, potius quā gran
diloquentiam immensāq; pollicitationes
philosophiæ sacræ securus, sc̄noris illius
centuplicati expectatione ducar, ærumno
sēq; uitæ & conflictatæ interusurium tanti
esse putem, ut præ ea spe repræsentationē
fœlicitatis respuam, ac fructum uitæ hilario
ris: Melius, inquis, ominare. Quid igitur
causificari potes quo minus cum aut rebus
diffundimur & exhilaramur prosperis, aut
confundimur & contrahimur aduersis, &
præposteri ipsi esse & capti mente uidea
mur: Siquidem ita fert bonorum præsen
tium atq; eorū quæ in spe posita sunt com
mercium, si recte ratiocinere, ut tam dispen
diosissima sit horum cum illis permutatio,
quam maximum impræsentiarum afferre
compendium existimatur. Abige hinc ali
quantisper nebulam sensus communis &
popularis, quæ tibi ipsa mihiq; liberū aufert
conspectum ueritatis, & intellectui tuo ex
cure atq; exprime exactam attentionē eorū
quæ ijs elogijs contestata sunt, quorum fi
dem tute colis in primis & ueneraris, inue
nies in transfenna peregrinæ huius uitæ ta
bernaculiq; temporarij innumeras concin
natas

FORTVITARVM LIB. III. 46

natas esse decipulas, uersuti illius solertisq;
 aucupis animarum, ut nisi in uita, suspensio
 gradu & tanquam in uia muticata cum su
 spicione anxia peruigiliq; cautione perga
 mus, laqueis mox illis Vulcanijs imprudē
 tes nos induuri simus, qui oculis non pro
 uidentur. Quo circa sapientes illi prisci quo
 rū responsis & auctoritate exigendæ huius
 uitæ disciplinā stare, conuenit inter omnes
 qui initia susceperunt nostræ religionis, nō
 modo prouidendas & præcauendas, sed
 etiam auersandas eas uitæ partes censuerūt
 longēq; fugiendas, quæ frequentibus rerū
 secundarum illectamentis captiōnis, frau
 dis, & imposturæ suspiciōnem præferunt.
 Quo magis mirum est tanta nos cæcitate
 mentis præditos esse, ut quicquid non
 prospere, nō fortunare, nō ex senten
 tia accidit, male, secus, incommode
 cessisse præiudicio sensus cōmu
 nis pronunciantes, cū ipsa etiā
 prouidentia aut iniuriā cor
 poris, aut damnū in for
 tunis nostris datū, aut
 pauperiē factam in
 celsu impie expo
 stulemus.

Gulielmi